

О. В. Шипунова

кандидат економічних наук,

доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ У СЕРЕДОВИЩІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Досліджено облік фінансових активів у середовищі інформаційної системи: джерела інформації, методичні підходи до формування звітності. Проведено порівняння конфігурацій інформаційної системи «ІС:Підприємство».

Ключові слова: автоматизація, фінансові активи, інформаційна система, ІС:Підприємство.

Shipunova O. PROBLEMS OF ACCOUNTING FOR FINANCIAL ASSETS IN THE ENVIRONMENT INFORMATION SYSTEM

The article explores the accounting for financial assets in the information system environment: sources of information, methodological approaches to the formation of statements. A comparison of configuration information system "IC:Enterprise".

Key words: automation, financial assets, information system, IC:Enterprise.

Вступ. Фінансові активи є інструментом мобілізації коштів з метою фінансування різноманітних проектів. Ефективна організація управління фінансовими активами дозволяє підвищити платоспроможність підприємства, збільшити оборотність його активів. Фінансовим активом, з яким найчастіше доводиться зіштовхуватися на підприємствах, є дебіторська заборгованість, питома вага якої досить часто буває значною.

Постановка завдання. Проблемою автоматизації обліку фінансових активів займається багато фахівців. Розробці положень автоматизації бухгалтерського обліку як в цілому, так і фінансових активів зокрема присвятили свої дослідження В. Д. Шквір [8], С. В. Івахненко [2], О. Ю. Клепцова [4], І. П. Житна [1] та інші.

Учені розглядали автоматизацію обліку фінансових активів, але все ж дослідженню можливостей різних інформаційних систем щодо обліку фінансових активів було відведено недостатньо уваги.

Завданням дослідження є розроблення практичних рекомендацій з удосконалення обліку фінансових

активів у середовищі інформаційної системи, дослідження можливостей інформаційної системи для ведення обліку фінансових активів на предмет задоволення потреб усіх рівнів управління.

Мета статті – обґрунтування теоретичних положень і надання практичних рекомендацій щодо організації обліку фінансових активів у середовищі інформаційної системи.

Результати. Ефективне ведення обліку фінансових активів зумовлює потребу в оперативній інформації. Реалізація таких вимог може бути досягнута лише за умови використання універсальної інформаційної бухгалтерської системи, яка дозволяє отримувати необхідну інформацію. На ринку існує безліч бухгалтерських програм, що задовольняють різні вимоги користувачів. Найбільш відомими і розповсюдженими є такі програми, як «Галактика», «Парус», «BEST» та «ІС: Підприємство».

Можливості цих інформаційних систем у частині обліку та звітних документів щодо фінансових активів наведені у *табл. 1*.

Таблиця 1

Характеристика можливостей інформаційних систем для обліку фінансових активів

Інформаційна система	Основні можливості
Галактика	Автоматизація фінансових проведень і балансування взаєморозрахунків з контрагентами (на основі контролю сум за фінансовими документами і документами-підставами); Ведення банківських витягів, які надходять з банку у формі файлів і платежів в електронних стандартах банків-кореспондентів; Облік грошових коштів у національній та іноземній валютах з допомогою модуля «Валюта» (ресстрація курсу валют, перерахування сальдо, рознесення курсових різниць); Формування реєстру виконавчих договорів; Автоматичне формування платіжних документів за документом-підставою; Розрахунок сальдо і складання платіжного балансу по контрагенту; Контроль взаємозаліків; Нарахування та облік штрафів щодо невиконаних зобов'язань контрагентів або фірми; У програмі «Галактика» є стандартні звіти, такі, як: звіт про реалізовані товари і послуг у розрізі номенклатур, груп, партій, зовнішньої класифікації, одержувачів; звіти за документами, що виконуються, на продаж; реєстри документів-підстав і накладних; аналіз реалізації за періодами в розрізі контрагентів і товарів.
Парус	Створення та ведення первинних платіжних документів з подальшим їх опрацюванням в обліку; ведення обліку фінансово-розрахункових операцій; формування оборотних відомостей про рух грошових коштів на рахунках, на аналітичних рахунках, на кореспондуючих рахунках; операції закриття звітної періоду (закриття балансових рахунків з подальшим розподілом коштів); котирування фактично розподіленої операції за договорами прямого страхування і перестрахування.

Інформаційна система	Основні можливості
Парус	Формування оборотної відомості на рахунках розрахунків з дебіторами / кредиторами, постачальниками, покупцями і підзвітними особами в розрізі контрагентів та підстав розрахунків; закриття дебіторської / кредиторської заборгованості по рядку відомості з автоматичним опрацюванням в обліку; ведення особових рахунків та журналу платежів щодо окремих контрагентів. У програмі «Парус» є такі облікові відомості: оборотна відомість за рахунками; оборотна відомість за аналітичними рахунками; оборотна відомість за товарно-матеріальними цінностями; оборотна відомість за коштами (грошовими засобами); відомості взаєморозрахунків з дебіторами. Щодо звітності програма дозволяє: формування головної книги, касової книги, відомостей аналітичного обліку; розрахунок і аналіз підсумкових фінансово-економічних показників; формування балансу та інших форм фінансово-статистичної звітності для подання в податкові органи.
BEST	Оперативний облік розрахунків за зобов'язаннями, що виникають у результаті здійснення різних угод. Ведення картотеки розрахунків з партнерами. Контроль дебіторської та кредиторської заборгованості в розрізі угод і по партнеру в цілому. Нарахування і списання заборгованості. Проведення взаємозаліків. Підготовка звітів. Загальний аналіз з різних видів договірної діяльності здійснюється у звітах. За допомогою звітів можна: переглянути зведений реєстр договорів; видати оперативне зведення по контрагентах, що уклали договори з підприємством; вивести борги за виконуваними договорами на конкретну дату; перевірити розрахунки за конкретним договором та ін.

Таким чином, можна зробити висновок, що оперативність отримуваних у процесі економічного аналізу даних для поточного і стратегічного управління і можливість керівництва своєчасно реагувати на погіршення фінансового стану підприємства перебувають у прямій залежності від наявності сучасних інформаційних технологій для ведення обліку і аналізу на підприємстві. При цьому в рамках єдиних інформаційних систем підприємства переваги слід надавати тим системам, які дозволяють користувачеві змінювати алгоритми показників, що розраховуються, і навіть створювати власні методики із своїм набором розрахункових показників. Найбільш прийнятними для використання в цьому плані є розглянуті програмні продукти.

Найбільш поширеною інформаційною системою для ведення бухгалтерського та податкового обліку на сьогодні є «1С:Підприємство», конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2». Проведемо порівняння конфігурацій «1С:Бухгалтерія 7.7» і «1С:Бухгалтерія 8.2» у частині ведення обліку фінансових активів.

Рациональна організація аналітичного обліку фінансових активів має важливе значення для визначення їх рівня, контролю й аналізу, а також об'єктивного відображення фінансових результатів діяльності підприємства.

У табл. 2 проаналізовано відмінності налаштувань аналітичного обліку конфігурацій «1С:Бухгалтерія 7.7» і «1С:Бухгалтерія 8.2».

Таблиця 2

Налаштування аналітичного обліку фінансових активів у різних конфігураціях інформаційної системи «1С:Підприємство»

1С:Бухгалтерія 8.2	1С:Бухгалтерія 7.7
<i>Деталізація розрахунків з контрагентами</i>	
Є можливість проаналізувати заборгованість по кожній прибутковій або видатковій накладній, по кожному виданому або отриманому авансу.	Облік ведеться тільки за договорами в цілому
<i>Облік руху грошових коштів</i>	
При використанні цієї аналітики автоматично заповнюється Форма 3 «Звіт про рух грошових коштів». Якщо форма 3 підприємством не надається, то облік за статтями можна відключити, що спростить роботу з касовими і банківськими документами.	Облік за статтями руху грошових коштів ведеться завжди, навіть якщо ці дані не використовуються при підготовці звітності.
<i>Додаткові реквізити довідників і документів</i>	
Для всіх документів і деяких довідників можна зберігати додаткові відомості. Значення додаткових реквізитів можна вивести у стандартні бухгалтерські звіти.	Додаткові реквізити не підтримуються.
<i>Банк і каса</i>	
<i>Різні способи оплати</i>	
Для роздрібною торгівлі підтримуються різні способи оплати. Можливий облік оплати платіжними картами, банківськими кредитами, готівкою.	Оплата платіжними картами і банківськими кредитами не підтримується.
<i>Розрахунки з підзвітними особами</i>	
Підтримуються розрахунки з підзвітними особами готівкою через касу і через банк і з використанням платіжних карт.	Розрахунки з підзвітними особами підтримуються тільки готівкою через касу.
<i>Облік грошових документів</i>	
Автоматизовані операції надходження і видачі грошових документів. Є можливість проаналізувати рух грошових документів.	Облік грошових документів не підтримується.

Необхідним інструментом ефективного управління господарською діяльністю є аналіз та контроль. Контроль здійснюється на основі спостереження за діяльністю підприємства з метою забезпечення оптимального його функціонування.

На основі даних контролю здійснюється прийняття оптимальних управлінських рішень. Порівняння можливостей конфігурацій «1С:Бухгалтерія 7.7» і «1С:Бухгалтерія 8.2» у частині аналізу та контролю наведено в *табл. 3*.

Таблиця 3

Порівняння аналітичних можливостей конфігурацій «1С:Бухгалтерія 7.7» і «1С:Бухгалтерія 8.2»

Аналіз та контроль	
<i>Аналіз даних за допомогою стандартних бухгалтерських звітів</i>	
У стандартних бухгалтерських звітах можна одночасно проаналізувати дані бухгалтерського і податкового обліку, а також суми тимчасових різниць.	Проаналізувати дані у звіті можна тільки або щодо бухгалтерського обліку, або щодо податкового.
<i>Аналіз даних за допомогою стандартних бухгалтерських звітів</i>	
Групування і деталізація даних можлива не тільки щодо субрахунків і об'єктів аналітичного обліку (субконто). Але і за окремими їхніми властивостями (реквізитами). Наприклад, витрати можна згрупувати за видами статей витрат, руху грошових коштів – за їх видами, залишками товарів – за виробниками тощо. Є широкі можливості групування і сортування інформації. У звіти можна вивести не тільки найменування номенклатури, а й інші реквізити.	Деталізація звітів можлива тільки за субрахунками і субконто. Групування і сортування за реквізитами субконто не підтримується.
Дані звітів можливо одразу представити у графічній формі – вивести діаграму. Є можливість змінити оформлення звітів – застосувати різні кольори і шрифти.	Зміна оформлення звітів не передбачена.
<i>Оперативне відображення важливої інформації</i>	
«Монітор бухгалтера» служить для оперативного відображення найбільш важливої інформації і показує залишки на розрахунковому рахунку і в касі, поточні значення дебіторської і кредиторської заборгованості, строки подання звітності і сплати податків. «Монітор бухгалтера» дозволяє приймати рішення на основі оперативної інформації.	Можливість відображення найбільш важливої інформації відсутня.
Центр антикризового управління дозволяє отримати керівникові оперативну інформацію про фінансовий стан і фінансові результати діяльності організації.	Можливість оперативного відображення найбільш важливої інформації відсутня.
<i>Експрес-перевірка ведення обліку</i>	
Експрес-перевірка ведення обліку перевіряє дані на відповідність визначеній методології обліку і законодавству, допомагає виявити помилки у веденні обліку, виявляє можливі причини виникнення помилок, дає рекомендації щодо їх виправлення і формує детальний звіт із детальним описом виявлених помилок.	Експрес-перевірка відсутня.

В умовах ринкової економіки підприємства постійно підтримують фінансові взаємовідносини з іншими підприємствами та організаціями. Використання фінансових інструментів забезпечує мобілізацію коштів, що дає можливість фінансувати різноманітні проекти, обирати шляхи їх прибуткового розміщення, а також динамічно розпоряджатися фінансовими ресурсами відповідно до потреб господарства. Для результативної діяльності кожному суб'єктові господарювання потрібна інформація про економічних партнерів. Саме тому виникає підвищена увага до інформації про фінансові активи з позиції інвестиційної привабливості та аналізу ринків.

Зараз все більша кількість підприємств упроваджує інформаційну систему «1С:Підприємство» на платформі 8.2.

Варіантів побудови аналітичних звітів у конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» дуже багато. Завдяки цьому підприємства, які використовують інформаційну систему, отримують потужний аналітичний інструмент, корисний для всіх підрозділів підприємства.

Наприклад, дебіторську заборгованість у конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» можна проаналізувати за такими аналітичними розрізами:

- контрагентами-дебіторами;
- інтервалами виникнення заборгованості;

- договорами з контрагентами-дебіторами;
- видами договорів;
- замовленнями (заявками);
- видами замовлень (заявок);
- типами контрагентів (у розрізі тих типів класифікацій, які прийняті на підприємстві);
- менеджерами, які відвантажували продукцію (товари, послуги) контрагентів-дебіторів;
- підрозділами підприємства.

На основі звітів можна зробити аналіз імовірності повернення заборгованості. Такий аналіз дасть можливість виявити, з якими контрагентами необхідно попрацювати, а яку заборгованість краще просто списати.

Важливою для аналізу дебіторської заборгованості є інформація у розрізі договорів і замовлень (заявок). У системі є можливість отримати таку інформацію із різних видів звітів.

Успішний досвід західних країн свідчить, що питома вага дебіторської заборгованості в їхніх активах становить 20–21%, на вітчизняних підприємствах цей показник може становити 40% і більше, а наявність і частка сумнівної (безнадійної) дебіторської заборгованості може призводити до значного погіршення показників фінансової звітності.

Така ситуація потребує ефективного управління дебіторською заборгованістю, що неможливо без

оперативної інформації, яка може впливати на прийняття стратегічно важливого для компанії рішення.

Ще однією перевагою впровадження конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» є те, що оцінка дебіторської заборгованості за амортизованою вартістю з використанням ефективної ставки відсотка може бути також автоматизована за рахунок модуля «Облік фінансових активів для України». Цей модуль не є самостійним програмним продуктом і для його роботи необхідна наявність встановленої конфігурації «1С:Бухгалтерія» на платформі «1С:Підприємство 8.2».

Основні функціональні можливості модуля:

- автоматизація ведення бухгалтерського обліку фінансових вкладень;
- класифікація цінних паперів за видами: акції, облігації, векселі та ін., за методами утримання: за методом участі в капіталі, кредити і дебіторська заборгованість, утримувані до погашення, утримувані для продажу з переоцінкою через прибуток, утримувані для продажу з переоцінкою через капітал, амортизація за ефективною ставкою відсотка;
- операції з придбання та реалізації;
- автоматичний розрахунок поточних операцій з активами: переоцінка, нарахування купонного доходу за облігаціями, розрахунок і нарахування амортизації за ефективною ставкою відсотка;
- гнучке налаштування рахунків обліку інвестицій, що дозволяє користувачеві самостійно визначати рахунки обліку цінних паперів і на-

лаштовувати їх для автоматичного формування проведення у документах.

Таким чином, цей модуль дає можливість автоматизувати облік не тільки дебіторської заборгованості так, як це необхідно підприємству, а й фінансових активів загалом. Він дозволить вести облік дебіторської заборгованості відповідно до принципу обачності, що забезпечить об'єктивне відображення показників у фінансовій звітності.

Висновки. Використання конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» дозволить значно підвищити ефективність обліку фінансових активів, зокрема:

- знизити помилки в розрахунках, оскільки багато розрахунків автоматизовані;
- підвищити ефект своєчасності контрольних операцій (оскільки багато контрольних операцій можна проводити також автоматизовано);
- спростити зведення даних у форми звітності та формування форм звітності;
- полегшити транспортування документів між підрозділами, внутрішніми і зовнішніми користувачами;
- дозволить отримати більш точну і достовірну інформацію про фінансові активи без додаткових затрат часу та облікових робіт.

Оперативна інформація про фінансові активи підприємства, отримана за допомогою інформаційної системи, надасть можливість динамічно розпоряджатися фінансовими ресурсами відповідно до потреб господарства.

Список використаної літератури

1. Житна І. П. Сучасні технології удосконалення системи автоматизації обліку та управління виробництвом / І. П. Житна, О. А. Садовнікова // Управління розвитком. – 2010. – № 3. – С. 126–128.
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. / С. В. Івахненко. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2004. – 348 с.
3. Кияшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 190–195.
4. Клепцова О. Ю. Управління дебіторською заборгованістю в «1С:Підприємство 8» [Електронний ресурс] / О. Ю. Клепцова. – Режим доступу : <http://consulting.1c.ru/articles-view.jsp?id=18>.
5. Клименко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібник / О. В. Клименко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
6. Лазебна Ю. М. Відображення довгострокової дебіторської заборгованості з фінансового лізингу в обліку та звітності [Електронний ресурс] / Ю. М. Лазебна // Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vendtu/2009_35/23.htm.
7. Реслер М. В. Автоматизація обліково-аналітичних робіт на підприємстві [Електронний ресурс] / М. В. Реслер. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vviem/2011_1/22.pdf.
8. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібник / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. – К. : Знання, 2007. – 439 с.

References

1. Zitna I. P. Modern technology system improvement and automation of production management // Development management. – 2010. – № 3. – P. 126–128.
2. Ivahnenkov S. V. Information technologies in accounting and auditing : Tutorial / S. V. Ivahnenkov – 2-nd revised, edition. – K. : Knowledge, 2004. – 348 p.
3. Kiyashko A. The need to ensure of management of accounts receivable company // Actual problems of economy. – 2009. – № 3 (93). – P. 190–195.
4. Kleptsova O. Receivables management in "1C:Enterprise 8" [electronic resource]. – Access mode: <http://consulting.1c.ru/articles-view.jsp?id=18>. – 1C:Consulting.
5. Klimenko O. V. Information systems and technologies in accounting : Tutorial / O. V. Klimenko. – K. Center of educational literature, 2008. – 320 p.

6. Lazebna Y. Display of long-term receivables from financial leasing in accounting and reporting [electronic resource]. – Access mode: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2009_35/23.htm.
7. Resler M. V. Automation of accounting and analytical work in the enterprise [electronic resource]. – Access mode: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vviem/2011_1/22.pdf.
8. Shkvir V. D. Information systems and technologies in accounting : Tutorial / V. D. Shkvir, A. G. Zagorodny, A. S. Vysochan. – K. : Knowledge, 2007. – 439 p.